

tevékenységgel eltöltött idejük alig marad el a férfiakétól. Miért értékel tehát alul a nőket, a női munkaerőket, a női szerepeket a gazdaság és a társadalom? Ezzel a kérdéssel hazánkban is egyre többet foglalkoznak a vizsgálódások. Sokan úgy vélik, hogy a nők számára a család van előtérben, s ezért ehhez igazítják egyéb tevékenységüket, feladataikat. Hazánkban a vizsgált országokhoz képest nagyobb mértékű konzervativizmus tapasztalható ezen a téren annak ellenére, hogy évtizedekig a kétkeresős családtípus volt az általánosan elterjedt. A könyvben ezekre és hasonló kérdésekre kapunk választ.

A szerző úgy látja, hogy jelentősek a nemek közti bérkülönbségek azonos munkakörökben is. A női vezetők aránya annak ellenére alacsony, hogy a felsőfokú oktatásban részt vevő nők száma eléri, sőt túlszárnyalja a férfiakét. Az utóbbi évtizedekben fokozatosan emelkedett a felsőfokú intézmények hallgatói között a nők aránya, s éppen azokon a főiskolákon és egyetemeken (jogi és közgazdasági) lett egyre magasabb, amelyek elvégzése a felsőszintű vezetők számára szükséges. Táblázat szemlélteti a könyvben, hogy jelentősen csökkent a férfiak és a nők közti iskolázottsági különbség; a férfiak már csak a mezőgazdasági, műszaki és állatorvosi egyetemeken vannak többségben a női hallgatókkal szemben. Ennek ellenére a nők közül kevesebben jutnak vezető pozíciókba. A férfiak előnyösebb helyzetére utalnak azok az adatok is, amelyek szerint a férfi vezetők 74%-a, míg a nőknek csak 60%-a tudta nappali tagozaton megszerezni diplomáját. Így a férfiak karrierje könnyebben indulhatott, folyamatosabb volt, gyorsabban emelkedett...

Az egyén karrierjének elemzéséhez sok és összetett tényező hatását kell figyelembe venni. Az életinterjúk árulnak el legtöbbször az egyén társadalomban betöltött szerepéről. Így például a nők nem mindig gazdasági kényszerből vállalnak kereső foglalkozást a háztartási munkán kívül, hanem egyre több nő az önmegvalósítás, a függetlenség és az emberi kapcsolatok kiala-

kításának a lehetőségeit is látja ebben. Így tehát a kétféle tevékenység összekapcsolódása a konfliktusokon kívül pozitív eredményekhez, sikerekhez is vezethet. A szerző a továbbiakban a nőkre jellemző vezetési stílussal, a nőies vezetésmóddal foglalkozik.

A magyarországi női munkavállalók és női vezetők helyzetét számszerűleg is vizsgálva megállapítható, hogy egyre több nő kerül vezetői és irányító pozícióba, esélyük azonban igen kevés arra – a férfiakéval szemben –, hogy felső szintű vezetőkké váljanak. Bár jelentősen csökkent a férfiak és a nők közötti iskolázottsági különbség, vezetővé válásuk esélyeit az is csökkenti, hogy a családalapítás és a karrierépítés időszaka egybeesik. Ezt bizonyítja a férfi és a női vezetők korcsoportok szerinti megoszlása és a családi állapotra vonatkozó adatok elemzése is. Mindenképpen egyenlőtlenek tehát a nőknek a magasabb pozíciókba való bejutási esélyei!

A könyv célja – az elemzések segítségével – annak bemutatása, hogy a gazdasági vezetésben milyen helyet foglalnak el a nők, és változott-e ebben a helyzet az 1990-es években. A szerző azzal is foglalkozik, hogy miként alakult a sikeres menedzsernők életútja, karrierje. Rámutat arra, hogy a nők leggyakrabban a banki szférában és az államigazgatás szervezeteiben kerültek vezető pozícióba, feltűnően sok lett belőlük számviteli vezető is. Az életútjal, a karriertörténetekkel kapcsolatos interjúk kitérnek személyi tényezőkre (gyermekkor, iskolai évek, munkába állás, továbbtanulás, első vezetői pozíció), a családi eseményekre és helyzetre (házasság, gyermekszülés, válás, háztartás stb.). Képet kapunk az előrelépés körülményeiről, a szervezeti és társadalmi tényezőkről, az oktatási rendszer kibővüléséről, az iparfejlesztésről és a rendszerváltásról, valamint ezeknek a nők vezetővé válása esélyeire gyakorolt hatásáról.

A nőies vezetési stílus jellegzetességeit vizsgálva a szerző végül megállapítja, hogy a női és a férfi vezetői tulajdonságok és értékek nem térnek el lényegesen egymástól. Megegyeznek

abban, hogy a vezetői pozíciókban minden vezetőnek határozottnak kell lennie, a női vezetők azonban jobban figyelnek a beosztottaik érzelmeire, problémáira.

Rubóczky István

Adolf Hitler

ASZTALI BESZÉLGETÉSEK

*Monológok a vezéri főhadiszálláson
1941–1944*

Árkádia Kiadó, 1999

*Csak az ellen tudunk védekezni,
amit megértünk.*

Ha sokak – a szerencsések – ennek nincsenek is tudatában, Adolf Hitler sokkal több a ma emberének is, mint a múlt gyászos, de már letűnt árnya. Nem érthetjük meg Európát, sőt mi, itt élők nem érthetjük meg önmagunkat sem, ha nem ismerjük azt az eszmerendszert, amelynek Hitler neve, alakja a szimbólumává vált. Ha ennek nem is vagyunk tudatában, a gondolkodásunkat sokban meghatározzák mélyen beágyazott elvek, tiltások, ellenszenvok, amelyek eredete a világnak a hitlerizmus eszméire és főként annak tetteire adott válaszában rejlik. A közösségi lét számos fontos kérdésére mi már sohasem tudunk úgy választ keresni, mint ténenként, ha e fasizmus* sohasem létezett volna.

Hitler pályafutását és személyiségfejlődését is meg kell értenünk – ez segít belelátni a világunk olykor kendőzetlenül és durván megmutakozó, olykor nagyon is mélyen rejtőző társadalmi és politikai mechanizmusába, segít megérteni, hogy abban mivel számoljunk és mitől tartsunk. Pályájának, életrajzában könyvtárra menő irodalma van, két művét azonban mindenképpen érdemes kiemelni, amelyek most magyarárt is hozzáférhetővé váltak.

* Valójában a náciizmus ideológiájáról van szó. (Szerk.)

Az egyik Brigitte Hamann rendkívül alapos, hatalmas történelmi tényanyag-
ra támaszkodó műve, amelyet „Bécs és
Hitler egy diktátor tanulóévei” címmel
2000-ben adott ki az Európa Könyvkiadó.
Ez bizonyos értelemben lefokozta
Hitlert. A benne kibontakozó kép egy-
értelművé teszi, hogy Hitler valójában
nem volt a szellemi atyja ennek a rend-
kívül nagyhatású, széles társadalmi
rétegeket magával ragadó, szélsőségesen
agresszív ideológiának és arra építkező
államvezetésnek. Az eszméket
nem ő alkotta, sőt mindazt amit hitleriz-
musként tartunk számon, Hitler mások
politikai eszméiből állította össze. Az
ideológia, a koncepció, sőt a politikai
stratégia minden lényeges gondolata
már ő előtte felszínre emelkedett, és túlnyomó
részük ott volt az ifjú Hitler szem-
e előtt az akkori Bécs politikai életében.
Még a legszemélyesebben és leg-
szorosabban egyedül Hitlerhez kötődő
„Führer” elnevezés is használatban volt
már előtte és egy másik politikust Georg
Schönerert díszítette. Már Schönerernél
megjelenik Hitler hatalmának egyik leg-
erősebb oszlopa „a Führer-elv is”, jóllehet
Schönerernek még nem adatott meg,
hogy azt a későbbi szélsőséges for-
májában gyakorolhassa.

Milyen egyszerű is azt mondani,
hogy Adolf Hitler a XX. század fekete
génusza, a kor – és hatását tekintve talán
minden eddigi korok – legsötétebb
démona volt. Ártó szellemként messze
túlszárnyalni látszik még nagy és nem
kevésbé gyászos emlékü kortársát,
Sztálint is, hiszen az utóbbi sokkal rejtettebben
gyakorolta a gyűlölet művészetét.
Hamann könyve megmutatja,
valójában milyen adottságokkal és fel-
készültséggel állt elő az az ember, aki-
ből a hatalom valódi birtokosai megalkották
a Führert.

A másik ez a könyv. Ugyancsak
hosszú a sora a Hitlerre való visszaemlé-
kezéseknek. A magyarul is megjelen-
tek közül említsük Hermann Rauschning-
ingét, aki Danzig Szabad Város szená-
tusának volt az elnöke, a náci párt
alapító tagja, és könyve, „Hitler mon-
ta nekem” címmel jelent meg 1939-ben
Párizsban¹, valamint Hitler tolmácsá-

nak, Paul Schmidtnek a visszaemléke-
zéseit². Az ilyen művek szükségképpen
kisebb-nagyobb mértékben szubjektív
képet adnak a Führerről – amilyenek
őt a szerző látta, ahogyan emlékszik rá,
ahogy ki akarta írni magából, vagy épen
amilyenek a saját egyéni indítékai
szerint láttatni akarta. Itt viszont a
Führer maga beszél.

Hitler kétségtelenül a politikai mar-
keting rendkívüli technikusává nőtte ki
magát. A szavakat nagyon tudatosan, a
meggyőzés, manipuláció eszközeként
használta. Nagy példaképe ebben a
rendkívül nagyhatású vezérként tisztelt
bécsi polgármester, Karl Lveger volt.
Az ő példáján magyarázta a Mein
Kampf-ban a beszéd erejének politikai
értékét, írt a kimondott szó varázsere-
jéről, és a *tömegek közé hajtott szó
gyűjtő erejéről*. Az itt sorakozó asztali
beszélgetéseinek különleges értékét
éppen az adja, hogy Hitler itt nem ját-
szik szerepet, szavait nem a kívánt ha-
tás és felkeltés céljával formálja – leg-
alább is nem tudatosan –, hanem való-
ban az elképzeléseit, töprengéseit osztja
meg a legbensőbb környezete tag-
jaival, kendőzetlenül és célzatosság
nélkül megmutatja gondolatait.

Meglepő? – innen úgy tűnik, a Füh-
rernek is szüksége volt emberi kapcso-
latokra. Szavainak egyik lejegyzője el-
mondja, hogy Hitler némi kivétellel
*csak az ékezetes alkalmával folytatott
bizalmas beszélgetéseket, vagyis a sze-
mélyes hangvételt, szívélyes kitarulko-
zások során találta meg a módját a
szükséges szellemi-lelki kikapcsolódás-
nak*. Amint a bevezetőből megtudjuk,
ez az igénye méginkább megmutatkozott
az éjszakai teázásoknál: az esti helyzet-
megbeszélések után nem vonult vissza,
hanem meghívta néhány bizalmasát,
hogy beszélgetések révén feltöltődjék
energiával. Ilyen alkalmakkor különö-
sen nagy súlyt helyezett titkárnője jelen-
létére, mivel úgy érezte, hogy ettől
ihletet és ösztönzést kap, és jobban
megmarad a nem-hivatalos légkör is.

A Vezér paradoxona: a bevezetés el-
mondja, hogy Hitler e beszélgetések
során igényelte vendégei őszinte véle-
ményét, reagálásait, s hogy partnerei

legyenek a gondolkodásban. Szükségét
érezte, hogy rajtuk mérje be, vizgáz-
tassa gondolatait. Azok viszont kerül-
ték, hogy kérdésekkel, vagy ellenveté-
sekkel terheljék őt – így Hitler valóban
monologizált.

Tudnunk kell ugyanakkor azt is,
hogy ezek a lejegyzések nem a beszé-
dek valós idejű teljes körű rögzítésére
támaszkodnak, s ez szükségképpen be-
folyásolhatja a megbízhatóságukat is.
A Szovjetunió elleni háború megin-
dulását követően Martin Bormann, a
hitleri vezetés szürke eminenciása ren-
delte el, hogy készítsenek feljegyzé-
seket a Führernek a főhadiszálláson
munkaszünetekben folytatott beszél-
getéseiről. Szavait utólag, főként emlé-
kezetből jegyezték le.

Világos, többnyire gördülékeny,
könnyen olvasható szövegek, őszinte
gondolatok a legkülönbözőbb témák-
ról. A szörny emberi módon kommu-
nikál, gondolatai nagy részétől azon-
ban a hideg futkos a hátunkon. Emberi
szavak önmagáról. *„Életem egyik leg-
fájdalmasabb pillanata volt, amikor le
kellett tennem a rövidnadrágot, de: ha
beszéltem valakivel Coburgtól északra,
az illető azt hitte, nem kell engem ko-
molyan vennie. Fiatal koromtól rövid-
nadrágban nőttem fel, télen is azt hord-
tam. Azután a magas szárú csizmára
szoktam rá, most pedig visszatértem a
polgári hosszúnadrághoz.”* 1942. feb-
ruárjában, nyilvánvalóan a Tél tábor-
nokkal vívott küzdelemről: *„Bormann,
ön tudja, hogy én egész életemben el-
lensége voltam a hónap, mindig gyűlöl-
tem. Most már tudom, hogy miért!
Megsejtetem a dolgot!”* Hitleri nyelv-
tudomány: *„Az olasz, a spanyol, a
francia és az angol nyelv úgy keletke-
zett, hogy a népvándorlás nyelvi elemei
a helyi nyelvekkel konglomerátumot
képeztek, ami eleinte kész zagyvalék
volt, később azonban a megfelelő költő
feltűnésével a nemzeti nyelv alapjává
váltott.”* És egy a végzetes tévedései
közül: *„Churcill az az ember, akit mi
mindig firkászunk nevezünk. Az ellen-
zék most megszállandul (1942 január-
jában vagyunk). Azt hiszem, ha lesz ál-
lam, amelyik kiválik a háborúból, még
mielőtt az véget érne, Anglia lesz az.”*

¹ Magyarul: „Hitler bizalmasa voltam”.
Zrínyi Katonai Kiadó, 1970

² „Hitler tolmácsa voltam”. Gondolat, 1971